НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Фінансово-економічний факультет
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Спеціальність 072 „Фінанси, банківська справа та страхування»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
на тему:

«Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства»

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Студентка групи Ф-20.04/1 Ісаєва Світлана Дмитрівна _____
(підпис)

Науковий керівник _____ д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
(підпис)

Робота допущена до захисту _____ д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
(підпис)

Київ 2024

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Освітній ступінь – *бакалавр*
Галузь знань - *07 «Управління та адміністрування»*
Спеціальність – *072 «Фінанси, банківська справа та страхування»*
Освітньо-професійна програма – *«Фінанси, банківська справа та страхування»*

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
д.е.н., проф. Т.Г. Бондарук
_____
«18» жовтня 2023 р.

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну роботу бакалавра
Ісаєва Світлана Дмитрівна

Тема роботи: Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства
керівник роботи: д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
затверджена наказом по Академії від «18» жовтня 2023 р. № 385/1

2. Термін здачі студентом закінченої роботи 5 червня 2024 р.

3. Вихідні дані роботи: закони та нормативно-правові акти України, що регулюють діяльність комерційних банків, офіційні публікації і матеріали Національного банку України, наукові розробки вітчизняних і зарубіжних науковців, а також здобуті наукові факти і статистичні дані, що відображають фінансову діяльність підприємства.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які належить зробити):

1) теоретичні і методичні основи аналізу ліквідності і платоспроможності;
2) оцінка ліквідності і платоспроможності досліджуваного підприємства;
3) шляхи вдосконалення управління ліквідністю та платоспроможністю.

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, діаграми, таблиці.

6. Дата видачі завдання 18 жовтня 2023 р.

Керівник _____

Завдання прийняв до виконання _____

Календарний план

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Відмітка про виконання
1.	Затвердження теми і наукового керівника кваліфікаційної роботи бакалавра на засіданні кафедри	18.10.2023	Виконано
2.	Опрацювання першоджерел по темі роботи	01.11.2023	Виконано
3.	Розробка плану роботи, методики та інструментарію досліджень	13.11.2023	Виконано
4.	Проведення економічних досліджень та їх аналіз	04.12.2023	Виконано
5.	Написання вступу до роботи	25.12.2023	Виконано
6.	Написання першого розділу роботи	22.01.2024	Виконано
7.	Написання другого розділу роботи	26.02.2024	Виконано
8.	Написання третього розділу роботи	25.03.2024	Виконано
9.	Написання висновків та пропозицій, оформлення роботи	22.04.2024	Виконано
10.	Подача першого варіанту роботи на кафедру	01.05.2024	Виконано
11.	Доопрацювання роботи згідно з зауваженнями керівника	20.05.2024	Виконано
12.	Попередній захист роботи	03.06.2024	Виконано

Студент_____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи_____ д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи бакалавра

студентки Національної академії статистики, обліку та аудиту

Ісаєвої Світлани Дмитрівни

Тема: «Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства»

Загальний обсяг роботи складає 63 сторінки.

Містить 12 таблиць, 4 рисунки, 41літературне джерело.

Актуальність теми. Ліквідність і платоспроможність є першочерговим стимулом до створення нових чи розвитку вже діючих підприємств. Можливість отримання прибутку спонукає шукати більш ефективні способи поєднання ресурсів, винаходити нові продукти, на які може виникнути попит, застосовувати організаційні і технічні нововведення, які обіцяють підвищити ефективність виробництва. Працюючи прибутково, кожне підприємство вносить свій внесок в економічний розвиток суспільства, сприяє створенню і примноженню суспільного багатства і росту добробуту народу.

Ліквідність і платоспроможність - багатоаспектні економічні категорії. Від глибини їх пізнання і раціональності використання залежить ефективність комерційного розрахунку, ціноутворення та інших економічних важелів господарювання. Будучи джерелом виробничого і соціального розвитку, прибуток займає провідне місце у забезпеченні самофінансування підприємств і об'єднань, можливості яких багато в чому визначаються тим, наскільки доходи перевищують витрати.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що оцінка ліквідності та платоспроможності - один з найважливіших напрямків аналізу фінансового стану підприємства. Аналіз ліквідності і платоспроможності необхідний не тільки для підприємства з метою оцінки та прогнозування фінансової діяльності, але і для зовнішніх інвесторів (банків). Перш ніж видавати кредит, банк повинен

упевниться в кредитоспроможності позичальника, яка є вищим проявом платоспроможності. Те ж повинні зробити і підприємства, які хочуть вступити в економічні відносини один з одним. Особливо важливо знати про фінансові можливості партнера, якщо виникає питання про надання йому комерційного кредиту або відстрочки платежу.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є проведення теоретичних та практичних досліджень для аналізу та розробки напрямків підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства.

Об’єкт кваліфікаційної роботи бакалавра є процес формування ліквідності та платоспроможності підприємства.

Предметом кваліфікаційної роботи бакалавра є теоретико-методичні основи та практичні аспекти управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства.

У роботі використані наступні **методи дослідження**: метод спостереження - проводилося систематичне цілеспрямоване вивчення ліквідності та платоспроможності об'єкта з метою одержання первинних даних у вигляді сукупності емпіричних тверджень. Порівняння - у частині встановлення відмінностей у динамічній зміні аналізованих показників, притаманних об'єкту дослідження. Аналіз - для пізнання, який дає змогу поділяти предмети дослідження на складові частини. Синтез - для з’єднання окремих частин чи рис предмета в єдине ціле. Формалізація - для вивчення вищезазначених показників шляхом відображення їхньої структури та властивостей за допомогою математики. Історичний метод - для дослідження розвитку характеристики ліквідності та платоспроможності у хронологічній послідовності з метою виявлення наявних зв’язків та суперечностей. Також було використано системний підхід з метою вивчення коефіцієнтів, що характеризують ліквідність

та платоспроможність у кожному окремому випадку та у їх взаємозв'язку в цілому.

У першому розділі «Теоретичні і методичні основи аналізу ліквідності і платоспроможності» – обґрунтовано економічну сутність платоспроможності та ліквідності в системі оцінки фінансового стану підприємства; досліджено методичні підходи до аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства.

У другому розділі «Оцінка ліквідності і платоспроможності досліджуваного підприємства» – проведено аналіз ліквідності підприємства, а також проведено аналіз платоспроможності підприємства.

У третьому розділі «Шляхи вдосконалення управління ліквідністю та платоспроможністю» – обґрунтовано важливість оптимізації напрямів підвищення платоспроможності підприємства в сучасних умовах господарювання, а також напрями забезпечення платоспроможності та ліквідності підприємства.

Практичне значення полягає у можливості використання запропонованого інструментарію аналізу ліквідності і платоспроможності в процесі фінансового управління в практиці вітчизняних підприємств.

Ключові слова: ліквідність підприємства, платоспроможність підприємства, фінансовий стан підприємства, оцінка платоспроможності підприємства, управління ліквідністю та платоспроможністю.

Студент _____ _____

(підпис) (прізвище ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП 8

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ 11

1.1. Платоспроможність та ліквідність в системі оцінки фінансового стану підприємства 11

1.2. Методика аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства 20

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ДОСЛІДЖУВАНОГО ПІДПРИЄМСТВА 31

2.1. Аналіз ліквідності підприємства 31

2.2. Аналіз платоспроможності підприємства 45

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ 50

3.1. Напрями підвищення платоспроможності підприємства в сучасних умовах господарювання 50

3.2. Напрями забезпечення платоспроможності та ліквідності підприємства 57

ВИСНОВКИ 61

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 65

ВСТУП

Актуальність теми. Ліквідність і платоспроможність є першочерговим стимулом до створення нових чи розвитку вже діючих підприємств. Можливість отримання прибутку спонукає шукати більш ефективні способи поєднання ресурсів, винаходити нові продукти, на які може виникнути попит, застосовувати організаційні і технічні нововведення, які обіцяють підвищити ефективність виробництва. Працюючи прибутково, кожне підприємство вносить свій внесок в економічний розвиток суспільства, сприяє створенню і примноженню суспільного багатства і росту добробуту народу.

Ліквідність і платоспроможність - багатоаспектні економічні категорії. Від глибини їх пізнання і раціональності використання залежить ефективність комерційного розрахунку, ціноутворення та інших економічних важелів господарювання. Будучи джерелом виробничого і соціального розвитку, прибуток займає провідне місце у забезпеченні самофінансування підприємств і об'єднань, можливості яких багато в чому визначаються тим, наскільки доходи перевищують витрати.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що оцінка ліквідності та платоспроможності - один з найважливіших напрямків аналізу фінансового стану підприємства. Аналіз ліквідності і платоспроможності необхідний не тільки для підприємства з метою оцінки та прогнозування фінансової діяльності, але і для зовнішніх інвесторів (банків). Перш ніж видавати кредит, банк повинен упевниться в кредитоспроможності позичальника, яка є вищим проявом платоспроможності. Те ж повинні зробити і підприємства, які хочуть вступити в економічні відносини один з одним. Особливо важливо знати про фінансові можливості партнера, якщо виникає питання про надання йому комерційного кредиту або відстрочки платежу.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є проведення теоретичних та практичних досліджень для аналізу та розробки напрямків підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства.

Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

розкрити поняття ліквідності і платоспроможності;

визначити фактори, що впливають на ліквідність підприємства;

дослідити методи аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства;

провести аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства;

розробити напрями підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства.

Об’єкт кваліфікаційної роботи бакалавра є процес формування ліквідності та платоспроможності підприємства.

Предметом кваліфікаційної роботи бакалавра є теоретико-методичні основи та практичні аспекти управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства.

Методичною основою дослідження послужили праці провідних вчених в галузі фінансового і економічного аналізу. Розробку проблеми забезпечення платоспроможності та ліквідності підприємства здійснювали такі вітчизняні науковці: І.В. Заїчко, О.О. Терещенко, Н.В. Тарасенко, А.М. Поддєрьогін, В.І. Іваненко, Є.В. Мних, В.М. Мельник, та інші. Відповідно до опублікованих ними праць необхідно зазначити, що деякі вчені ототожнюють поняття платоспроможності та ліквідності, а інші навпаки наголошують на розмежуванні даних характеристик діяльності підприємства.

У роботі використані наступні **методи дослідження**: метод спостереження - проводилося систематичне цілеспрямоване вивчення ліквідності та платоспроможності об'єкта з метою одержання первинних даних у вигляді

сукупності емпіричних тверджень. Порівняння - у частині встановлення відмінностей у динамічній зміні аналізованих показників, притаманних об'єкту дослідження. Аналіз - для пізнання, який дає змогу поділяти предмети дослідження на складові частини. Синтез - для з’єднання окремих частин чи рис предмета в єдине ціле. Формалізація - для вивчення вищезазначених показників шляхом відображення їхньої структури та властивостей за допомогою математики. Історичний метод - для дослідження розвитку характеристики ліквідності та платоспроможності у хронологічній послідовності з метою виявлення наявних зв’язків та суперечностей. Також було використано системний підхід з метою вивчення коефіцієнтів, що характеризують ліквідність та платоспроможність у кожному окремому випадку та у їх взаємозв'язку в цілому.

Практичне значення полягає у можливості використання запропонованого інструментарію аналізу ліквідності і платоспроможності в процесі фінансового управління в практиці вітчизняних підприємств.

Структурно робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Така структура дає змогу дати повний теоретичний та практичний аналіз показників ліквідності та платоспроможності об'єкта дослідження, а також можливих шляхів вдосконалення управління даними характеристиками з метою зміцнення фінансового стану досліджуваного підприємства.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ

1.1. Платоспроможність та ліквідність в системі оцінки фінансового стану підприємства

Загальна оцінка фінансового стану підприємства грунтується на системі показників, які характеризують структуру джерел формування капіталу і його розміщення, рівновагу між активами підприємства і джерелами їх формування, ефективність і інтенсивність використання капіталу, платоспроможність і кредитоспроможність підприємства, його інвестиційну привабливість тощо. З цією метою вивчається динаміка кожного показника, проводяться співставлення з середніми і нормативними значеннями по галузі.

Аналіз фінансового стану підприємства є важливою ланкою аналітичної роботи. Необхідно насамперед звернути увагу на те, що в ринкових умовах фінансова діяльність підприємства набуває нових форм і напрямів. Внаслідок цього і фінансовий стан підприємства аналізується з урахуванням цих змін. Окрім того, фінансовий стан підприємства перебуває у постійній зміні, викликаній нестабільністю економіки, її кризовим станом. В умовах інфляції багато фінансово-економічних показників втрачають свою цінність і не можуть бути використані при вивченні їх в динаміці. Певним чином перешкоджають аналізу фінансового стану підприємства і різні форми власності. Наприклад, чимало показників, які характеризують фінансовий стан акціонерних підприємств, не можуть бути розраховані через відсутність (або ще слабий розвиток) у державі ринку цінних паперів, де оберталися б акції цих підприємств, і за курсом яких можна було б судити про стан підприємства. Суттєво ускладнює також аналіз фінансового стану нестабільність законодавчої бази (фінансового і податкового права).

Одним з показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, є його платоспроможність, тобто можливість наявними грошовими коштами своєчасно розраховуватися за своїми платіжними зобов'язаннями [30]. Платоспроможність є зовнішнім проявом фінансового стану підприємства, його стійкості.

Аналіз платоспроможності необхідний не тільки для підприємства з метою оцінки і прогнозування фінансової діяльності, але й для зовнішніх інвесторів (банків). Перед тим, як надавати кредит, банк повинен впевнитися в кредитоспроможності позичальника. Те саме повинні зробити і підприємства, які хочуть вступити в економічні відносини одне з одним. Їм важливо мати інформацію про фінансові можливості партнера, якщо виникає питання про надання йому комерційного кредиту або відстрочки платежу.

Оцінка платоспроможності зовнішніми інвесторами здійснюється на основі характеристики ліквідності поточних активів, яка визначається часом, необхідним для їх перетворення в грошові кошти. Чим менше потрібно часу для інкасації даного активу, тим вищою є його ліквідність. Ліквідність балансу – це можливість суб'єкта господарювання трансформувати активи в готівку і розрахуватися за своїми платіжними зобов'язаннями, а точніше – це ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких в готівку відповідає терміну погашення платіжних зобов'язань. Вона залежить від ступеня відповідності наявних платіжних коштів розміру короткострокових боргових зобов'язань.

В ряді робіт вітчизняних та зарубіжних науковців поняття платоспроможності нерідко ототожнюється з ліквідністю, хоча навряд чи це виправдано, оскільки кожне з них має власний економічний зміст.

Так, ліквідність означає здатність активу до швидкого перетворення в грошові кошти. Платоспроможність же, в міжнародній практиці, означає

достатність ліквідних активів для погашення в будь-який момент всіх своїх короткострокових зобов’язань перед кредиторами [1].

Існуючі відмінності в трактуваннях поняття “платоспроможність” викликані, скоріше за все, змішуванням двох поглядів на поняття ліквідності: ліквідності як однієї з характеристик фінансової стійкості підприємства і, так званої, ліквідності балансу. При зміні підходу змінюються і пріоритети: якщо мова йде про ліквідність балансу, то платоспроможність виступає як умова погашення всіх боргових зобов’язань підприємства наявними в його розпорядженні активами; якщо мова йде про оцінку фінансової стійкості підприємства, то навпаки – ліквідність є однією з часткових характеристик платоспроможності, що відображає можливість погашення зобов’язань ліквідними активами. Тому в якості характеристики фінансової стійкості підприємства поняття платоспроможності ширше, ніж ліквідність, оскільки інтегрує в собі як наявність засобів для покриття зобов’язань, так і форму, в якій ці засоби знаходяться. Отже, ліквідність є одним із аспектів платоспроможності, пов’язаної з перетворенням наявних засобів в таку форму, яка дозволяє виконати свої зобов’язання [7].

В цьому сенсі, Аранчій В.І., Черненко Л.В., Аранчій Д.С. визначають платоспроможність як здатність підприємства своєчасно і повністю виконувати свої платіжні зобов’язання, що витікають з виробничих, торгівельних, кредитних та інших операцій грошового характеру [2].

Цікавою є позиція: платоспроможність – це наявність у підприємства засобів, достатніх для сплати боргів по всім короткостроковим зобов’язанням і одночасно безперебійного здійснення процессу виробництва та реалізації продукції [32].

Дещо під іншим кутом розуміють поняття платоспроможності інші автори. Так, платоспроможність – це готовність підприємства проводити свої

першочергові платежі за рахунок поточних надходжень коштів. Схожою є позиція і – це можливість підприємства наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої строкові зобов'язання [35]. І, нарешті, Гадзевич О. І. під платоспроможністю розуміють наявність у підприємства грошових коштів або їх еквівалентів, достатніх для розрахунків по кредиторській заборгованості, що вимагає негайного погашення [4]. Цих авторів об'єднує однакове розуміння платоспроможності з позиції достатності грошових коштів. На нашу думку, кожне з розглянутих визначень містить своє раціональне зерно, з яким не можна не погодитись. Але ми, в свою чергу, вважаємо доцільним запропонувати своє визначення цього поняття, яке найбільш повно відображає сутність такого явища.

Отже, платоспроможність – це здатність підприємства наявними в нього ресурсами своєчасно та в повному обсязі розрахуватися по своїм борговим зобов'язанням. Головною перевагою підходу є заперечення суворої прив'язки до грошових коштів, оскільки за домовленістю сторін підприємство може розрахуватися по своїх боргах і іншим товаром, тобто бартером.

Кожне підприємство, що функціонує на ринку, має як зовнішні, так і внутрішні зобов'язання. Зовнішні зобов'язання – це зобов'язання перед державними та місцевими бюджетами, банками, постачальниками, покупцями. Внутрішні зобов'язання – це зобов'язання перед філіалами, засновниками, працівниками підприємства тощо [16]. Так, у вітчизняній економічній літературі існує думка, що розглядаючи платоспроможність підприємства, до уваги слід приймати, в першу чергу, його зовнішні зобов'язання [4]. Поясненням такої позиції є те, що оцінюючи фінансову стійкість підприємства вирішальне значення мають джерела фінансування його активів (внутрішні або зовнішні), у відповідності з чим і відбувається диференціація капіталу на власний та залучений. Ми ж, зі свого боку, аж ніяк не можемо погодитися з такою думкою, бо головна помилка авторів, по-перше, в ототожненні внутрішніх зобов'язань

підприємства з внутрішніми джерелами фінансування (статутним капіталом, нерозподіленим прибутком тощо) і, по-друге, нерозуміння того, що і зовнішні, і внутрішні зобов'язання підприємства складають єдине зовнішнє джерело фінансування – залучений капітал. Таким чином, підприємство правильніше вважати платоспроможним, якщо його платіжні засоби перевищують строкові зобов'язання, як зовнішні, так і внутрішні. При цьому до платіжних засобів необхідно відносити грошові кошти, короткострокові цінні папери та частину дебіторської заборгованості щодо якої є впевненість у надходженні.

Платоспроможність підтверджується даними:

- наявність грошових коштів на рахунках в банках, короткострокових фінансових вкладень. Ці активи повинні мати оптимальну величину. Чим більший їх розмір, тим з більшою ймовірністю можна стверджувати, що підприємство має достатньо коштів для поточних розрахунків [28]. Однак, наявність незначних залишків коштів не завжди означає, що підприємство не є платоспроможним: гроші можуть надійти на рахунки, в касу на протязі найближчих днів, короткострокові фінансові вкладення легко перетворити в гроші. Постійна кризова відсутність грошей призводить до того, що підприємство перетворюється на "технічно неплатоспроможне", а це вже може розглядатися як перша ступінь до банкрутства;

- відсутність простроченої заборгованості та затримки платежів;

- несвоєчасне погашення кредитів, а також тривале безперервне користування кредитами.

Низька платоспроможність може бути як випадковою, тимчасовою, так і тривалою, хронічною. Причинами цього можуть бути:

1) Помилки в розрахунках планових обсягів виробництва і реалізації продукції, її собівартості;

2) Невиконання планових завдань виробництва і реалізації продукції внаслідок порушення її структури та асортименту, зниження якості, втрати каналів збуту та постійних покупців, замовників;

3) Підвищення собівартості продукції;

4) Неплатоспроможність самих покупців і замовників з різних на це причин;

5) Нестаток власних джерел фінансування підприємства;

6) Значне відволікання коштів у дебіторську заборгованість та у надлишкові виробничі запаси;

7) Нераціональна структура оборотних коштів та низька їх оборотність;

8) Інфляційні процеси та податкова політика.

Неплатоспроможність підприємства можна визначити і візуально: відсутність грошей на рахунках в банках, наявність прострочених кредитів, позик, тривале порушення термінів виплати заробітної плати тощо, наявність простроченої кредиторської заборгованості постачальників тощо.

Слід відмітити, що останнє твердження вірно не завжди. Наведемо дві найбільш характерні причини.

По-перше, фірми-монополісти можуть свідомо йти на не суворе виконання контрактів зі своїми постачальниками та підрядниками (логіка проста: не будете слідувати нашим правилам гри – знайдемо вам заміну). Така ситуація склалася в 90-х роках у відносинах великих універмагів та підприємств, що поставляють їм товари, – універмаги часто не витримують терміни оплат за поставлені товари.

По-друге, в умовах інфляції непродумано складений договір на надання коротко- або довгострокової позики може викликати спокусу порушити його і сплачувати штрафи знеціненими грошима.

При аналізі платоспроможності рекомендується складати платіжний календар. Він складається на основі даних аналітичного обліку, виписок банку і

таке інше, тобто такі дослідження можна провести тільки при внутрішньому фінансовому аналізі.

Платіжні календарі можна складати щоденно, за тиждень, декаду, два тижні, місяць. Періодичність їх складання залежить від стану платоспроможності господарюючого суб'єкта. Якщо підприємство має стійку платоспроможність, то платіжні календарі складаються рідше, якщо існують певні проблеми, то подібні розрахунки робляться частіше.

Таким чином, висновки про оперативну платоспроможність ґрунтуються на основі зібраної вихідної інформації про платіжні засоби підприємства та його борги, терміни сплати яких настали. Якщо інформація показує, що підприємство може своїми платіжними засобами повністю погасити свої строкові зобов'язання і у нього ще залишаються кошти, то таке підприємство є платоспроможним. Зазначимо, що зовнішні суб'єкти оцінки фінансової стійкості не в змозі визначити таким чином стан платоспроможності підприємства і з цією метою використовують аналіз ліквідності господарюючого суб'єкта.

Як було зазначено вище, під ліквідністю розуміють здатність цінностей легко перетворюватися в грошові кошти, а ступінь ліквідності визначається тривалістю часового періоду, на протязі якого ця трансформація може бути здійснена. Чим коротший період, тим вище ліквідність данного виду активів.

Таким чином, ліквідність можна розглядати:

- як час, необхідний для продажу активу;

- як суму, одержану від продажу активу;

Ці аспекти тісно пов'язані між собою: часто можна продати актив дуже швидко за короткий час, але із значною знижкою в ціні. Тому, ліквідність – це здатність підприємства перетворювати свої активи в гроші для покриття своїх необхідних платежів та швидкість здійснення цього.

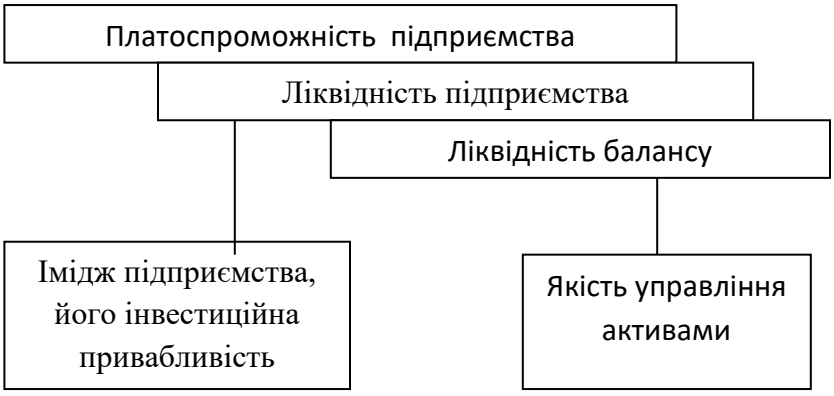

Рис. 1.1.Взаємозв'язок між показниками ліквідності і платоспроможності підприємства

На рис.1.1 зображена блок-схема, яка відображає взаємозв'язок між платоспроможністю, ліквідністю підприємства і ліквідністю балансу, яку можна порівняти з багатоповерховою будовою, де всі поверхи рівнозначні, але другий поверх неможливо звести без першого, а третій без першого і другого. Отже, ліквідність балансу є основою (фундаментом) платоспроможності і ліквідності підприємства. Іншими словами, ліквідність – це спосіб підтримання платоспроможності. Але в той же час, якщо підприємство має високий імідж і постійно є платоспроможним, то йому легше підтримувати свою ліквідність.

Відмітимо також, що суттєвою ознакою ліквідності є формальне перевищення (у вартісній оцінці) оборотних активів над короткостроковими пасивами. Чим більше це перевищення, тим сприятливіший фінансовий стан підприємства. Водночас варто уникати ситуації збереження залишків коштів та інших резервів високоліквідних активів на довгий термін поза виробничим процесом, бо це призводить до зниження рентабельності виробництва. Про погіршення можливостей ліквідності компанії свідчить збільшення іммобілізації власних активів, що виявляється в появі неліквідів, простроченої дебіторської заборгованості, векселів одержаних прострочених тощо.

Таким чином, висновки про оперативну платоспроможність ґрунтуються на основі зібраної вихідної інформації про платіжні засоби підприємства та його борги, терміни сплати яких настали. Якщо інформація показує, що підприємство може своїми платіжними засобами повністю погасити свої строкові зобов'язання і у нього ще залишаються кошти, то таке підприємство є платоспроможним.

Зазначимо, що зовнішні суб'єкти оцінки фінансової стійкості не в змозі визначити таким чином стан платоспроможності підприємства і з цією метою використовують аналіз ліквідності господарюючого суб'єкта.

Зауважимо на те, що ліквідність менш динамічна в порівнянні з платоспроможністю. Справа в тому, що по мірі стабілізації виробничої діяльності підприємства, у нього поступово складається певна структура активів та джерел їх формування, різкі зміни яких є відносно рідким явищем. Тому й коефіцієнти ліквідності зазвичай знаходяться в передбачених межах, що, до речі, і дає привід аналітичним агенціям розраховувати та публікувати середньо галузеві, середньогрупові значення цих показників для використання в господарській практиці і в якості орієнтирів при відкритті нових направлень виробничої діяльності.

Навпроти, фінансовий стан з позиції платоспроможності може бути доволі змінним, причому з дня на день: ще вчора підприємство було платоспроможним, однак сьогодні ситуація кардинально змінилася – настав час розрахуватися з кредитором, а у підприємства немає грошей на рахунку, оскільки своєчасно не надійшов платіж за відвантажену раніше продукцію.

1.2. Методика аналізу ліквідності підприємства

Як уже зазначалося вище методика аналізу ліквідності включає:

аналіз ліквідності балансу;

аналіз покриття;

оцінка тривалості операційного та фінансового циклу;

визначення власного оборотного капіталу та маневреності.

Розглянемо докладніше кожен з вказаних методів. В цілому аналіз ліквідності підприємства проводиться у два етапи:

На першому етапі здійснюється складання балансу ліквідності в залежності від ступеня ліквідності активів та рівня зростання строків погашення зобов'язань підприємства (фактично використовують метод аналізу ліквідності балансу і отримують загальну характеристику фінансового стану досліджуваного економічного суб'єкта);

На другому - розраховують та аналізують основні показники ліквідності. На цьому етапі застосовують методи аналізу покриття, досліджують тривалість операційного та фінансового циклів, а також визначають величину власного оборотного капіталу та проводять аналіз маневреності [8].

Отже, на першому етапі аналізується рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких у грошові кошти відповідає строку погашення зобов'язань, тобто ліквідність балансу.

Для здійснення аналізу ліквідності балансу активи та пасиви підприємства групують за наступними групами:

Активи:

1. Найбільш ліквідні активи (А1) - суми за всіма статтями грошових коштів та їх еквівалентів, тобто гроші, які можна використати для поточних розрахунків

у міру потреби. Також до цієї групи належать короткострокові фінансові вкладення, цінні папери, які можна прирівняти до грошей.

2. Активи, що швидко реалізуються (А2) - це активи, перетворення яких на гроші потребує певного часу. До цієї групи належать і дебіторська заборгованість. Ліквідність цих активів різна і залежить від суб'єктивних та об'єктивних чинників: кваліфікації фінансових робітників, платоспроможності платників, умов видачі кредитів та інших факторів.

3. Активи, що повільно реалізуються (А3) - це статті розділу II активу балансу, які охоплюють запаси та інші оборотні активи. Запаси не можуть бути продані, поки немає покупця. Інколи певні запаси потребують додаткової обробки перед реалізацією, що вимагає певного часу.

4. Активи, що важко реалізуються (А4) - це активи, які передбачено використовувати в господарській діяльності протягом тривалого періоду. До цієї групи належать всі статті розділу I активу балансу ("необоротні активи").

Необхідно зауважити, що перші три групи активів (Найбільш ліквідні активи; активи, що швидко реалізуються; активи, що повільно реалізуються) протягом поточного господарського періоду постійно змінюються і тому належать до поточних активів підприємства [19].

Відповідному групуванню підлягають також і пасиви балансу за критерієм зростання строків погашення зобов'язань у наступні групи:

1. Негайні пасиви (П1) - це кредиторська заборгованість, розрахунки за дивідендами, вчасно не погашені кредити.

2. Короткострокові пасиви (П2) - це короткострокові кредити та позикові кошти, тобто короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, векселі видані. Для розрахунку основних показників ліквідності можна користуватися інформацією розділу IV балансу ("Поточні зобов'язання").

3. Довгострокові пасиви (П3) - це довгострокові зобов'язання, які містяться у III розділі пасиву балансу. Довгострокові кредити та позикові кошти, а також забезпечення майбутніх витрат і платежів і доходи майбутніх періодів, що не належать до поточних зобов'язань, за винятком витрат цільового фінансування.

4. Постійні пасиви (П4) – до них відноситься власний і прирівняний до нього капітал.

Згруповані активи та пасиви сумують по кожній сформованій групі і відповідні групи порівнюють між собою. Тобто проводиться порівняння А1 і П1; А2 і П2; А3 і П3; А4 і П4. Відповідно до отриманих нерівностей розрізняють такі умови ліквідності балансу (табл. 1.1).

Слід зазначити, що виконання останньої нерівності свідчить про дотримання підприємством мінімальної умови фінансової стійкості, наявності власних оборотних активів.

Також можна визначити, так звану, перспективну ліквідність шляхом порівняння активів, що повільно реалізуються, з довгостроковими пасивами, тобто з майбутніми надходженнями та платежами [41].

Таблиця 1.1

Умови абсолютної та відносної ліквідності балансу підприємства

Умова абсолютної ліквідності балансу	Умови відносної ліквідності балансу	
$A_1 \geq П_1$	$A_1 \geq П_1$	$A_1 \geq П_1$
$A_2 \geq П_2$	$A_2 \leq П_2$	$A_2 \geq П_2$
$A_3 \geq П_3$	$A_1 + A_2 \geq П_2 + П_1$	$A_3 < П_3$
$A_4 \leq П_4$	$A_3 \geq П_3$	$A_1 + A_2 + A_3 \geq П_1 + П_2 + П_3$
	$A_4 \leq П_4$	$A_4 \leq П_4$

Де: А1 - абсолютно ліквідні активи; П1 - термінові зобов'язання;

А2 - швидко ліквідні активи; П2 - короткострокові пасиви;

А3 - середньо ліквідні активи; П3 - довгострокові пасиви;

Л4 - важко ліквідні активи; П4 - постійні пасиви.

Таким чином, аналізуючи динаміку згрупованих активів та пасивів за певні визначені періоди можна виявити тенденції зміни фінансового стану підприємства, а також здійснювати прогнозні розрахунки у плануванні на випадок ліквідації суб'єкта господарювання.

Для завершальної оцінки ліквідності балансу розраховується загальний показник ліквідності балансу за формулою:

$$Загальна_ліквідність = \frac{\alpha A_1 + \alpha_2 A_2 + \alpha_{3_1} A_3}{\kappa_1 П_1 + \kappa_2 П_2 + \kappa_3 П_3} \qquad (1.1.)$$

де А1, А2, А3, - відповідні суми груп поточних активів,

П1, П2, П3 – суми пасивів за терміновістю погашення зобов’язань;

ά1, ά2, ά3, к1, к2, к2,- коефіцієнти значущості для відповідних груп активів і пасивів.

Загальний показник ліквідності балансу показує відношення суми всіх платіжних засобів до суми всіх платіжних зобов'язань з врахуванням їх ліквідності.

Даний показник дозволяє порівнювати баланси підприємства за різні звітні періоди, а також баланси різних підприємств і робити висновок, який баланс є найбільш ліквідним [23].

Дослідивши ліквідність балансу підприємства, переходять до другого етапу аналізу ліквідності, який є більш поглибленим і дає кількісну оцінку ліквідності. Тобто здійснюється, так званий, коефіцієнтний аналіз або аналіз покриття.

Розглянемо основні показники оцінки аналізу покриття:

Коефіцієнт покриття або коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності (платоспроможності) дає загальну оцінку платоспроможності підприємства і розраховується за формулою:

$$К_{п} = \frac{А_1 + А_2 + А_3}{П_1 + П_2} \quad (1.2)$$

де відповідно до групувань за балансом:

А1 – найбільш ліквідні активи,

А2 - активи, що швидко реалізуються,

А3 - активи, що повільно реалізуються,

П1 - негайні пасиви,

П2 - короткострокові пасиви [41].

Або

$$К_{п} = \frac{ОА}{ПЗ} \quad (1.3)$$

де:

Кп - коефіцієнт покриття (коефіцієнт поточної ліквідності),

ОА - оборотні активи,

ПЗ - поточні зобов'язання [33].

Таким чином, коефіцієнт покриття (коефіцієнт поточної ліквідності) дає загальну оцінку ліквідності активів, показуючи скільки гривень поточних активів підприємства має припадати на одну гривню поточних зобов'язань. Якщо поточні активи перевищують поточні зобов'язання, то можна зазначити, що теоретично підприємство функціонує успішно виходячи з того, що воно погашає короткострокові зобов'язання переважно за рахунок поточних активів. Розмір перевищення задається коефіцієнтом покриття. Значення показника може істотно варіювати за галузями і видами діяльності, а його раціональне зростання в динаміці, звичайно, розглядається як сприятлива тенденція. У західній обліково-аналітичній практиці наводиться критичне (найменше) значення показника — 2; однак це лише орієнтовне значення, що вказує на порядок показника, але не на

його нормативне значення. Дане твердження можна пояснити наступним чином: співвідношення поточних активів і короткострокових зобов'язань нижче, ніж 1:1 свідчить про високий фінансовий ризик, оскільки підприємство не в змозі оплатити свої рахунки. Співвідношення 1:1 припускає рівність поточних активів і короткострокових зобов’язань. Проте, зважаючи на різний рівень ліквідності активів, можна припустити, що не всі активи будуть негайно реалізовані, а тому виникає загроза для фінансової стабільності підприємства. Якщо ж значення коефіцієнта покриття значно перевищує співвідношення 1:1, то можна зробити висновок про те, що підприємство має значний обсяг оборотних коштів, які сформувалися завдяки власним джерелам. З позиції кредиторів підприємства такий варіант формування оборотних коштів є найприйнятнішим. Водночас, з погляду менеджера, значне накопичення запасів на підприємстві, відволікання грошей у дебіторську заборгованість можуть бути пов'язані з невмілим управлінням активами [23].

Отже, коефіцієнт покриття не можна оцінювати виключно з точки зору його безпосереднього фактичного значення розрахованого згідно формули 1.2. Необхідно визначити нормативне значення даного коефіцієнта для конкретного підприємства з огляду на наявну довгострокову дебіторську заборгованість яка з часом може перейти у розряд безнадійної дебіторської заборгованості.

Нормативний коефіцієнт покриття для конкретного суб'єкта господарської діяльності розраховується як відношення суми матеріальних запасів, безнадійної (довгострокової) дебіторської заборгованості та короткострокової кредиторської заборгованості до короткострокової кредиторської заборгованості [38].

Скорочення величини коефіцієнта покриття може статися під впливом двох факторів:

- збільшення поточних активів;
- значного зростання короткострокових зобов’язань.

Для з’ясування причин модифікації цього показника необхідно проаналізувати зміни в складі джерел коштів і їх розміщенні в порівнянні з початком року.

Наступним показником є коефіцієнт швидкої ліквідності. Коефіцієнт швидкої ліквідності за своєю сутністю аналогічний коефіцієнту покриття, проте при його визначенні враховуються не всі поточні активи: з розрахунку виключається найменш ліквідна частина активів — виробничі запаси. Цей коефіцієнт обчислюється за формулою

$$K_{шл} = \frac{A_1 + A_2}{П_1 + П_1} \qquad (1.4)$$

де відповідно до групувань за балансом:

$А_1$- найбільш ліквідні активи,

$А_2$ - активи, що швидко реалізуються,

$П_1$ - негайні пасиви,

$П_2$ - короткострокові пасиви [24].

Або

$$K_{шл} = \frac{ШлА}{ПЗ} \qquad (1.5)$$

де

$$ШлА = ГК + ПФІ + ДЗ \qquad (1.6)$$

тобто:

$$K_{шл} = \frac{ОА - З}{ПЗ} \qquad (1.7)$$

де *ШлА* - швидколіквідні активи,

ГК - грошові кошти,

ПФІ - поточні фінансові інвестиції,

ДЗ - дебіторська заборгованість,

ОА - оборотні активи,

З – матеріальні запаси,

ПЗ - поточні зобов'язання [9].

Матеріальні запаси виключаються не тільки через свою меншу ліквідність, а переважно тому, що грошові кошти, одержані у випадку вимушеної реалізації виробничих запасів, можуть бути істотно нижчими за витрати на їх закупівлю. В умовах ринкової економіки типовою є ситуація, коли під час ліквідації підприємства одержують 40 % і менше облікової вартості запасів. «Розумним» коефіцієнтом швидкої ліквідності є співвідношення 1:1.

Реально багато підприємств мають нижчий коефіцієнт швидкої ліквідності (наприклад, 0,5 : 1), тому для оцінки їх ліквідності слід проаналізувати тенденції зміни цього показника за певний період часу. Так, якщо зростання коефіцієнта швидкої ліквідності було пов'язане переважно зі зростанням невиправданої дебіторської заборгованості, то це свідчить про серйозні фінансові проблеми підприємства. В західній економічній літературі цей коефіцієнт називають коефіцієнтом миттєвої оцінки [36].

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) визначається за формулою:

$$K_{ал} = \frac{A_1}{П_1 + П_2} \qquad (1.8)$$

де відповідно до групувань за балансом:

$А_1$ – найбільш ліквідні активи,

$П_1$- негайні пасиви,

$П_2$ - короткострокові пасиви.

Або

$$K_{шл} = \frac{ГК + ПФІ}{ПЗ} \qquad (1.9)$$

де ГК - грошові кошти,

ПФІ - поточні фінансові інвестиції,

ПЗ - поточні зобов'язання

Цей коефіцієнт показує, яка частина короткострокових позикових зобов'язань може бути за необхідності погашена негайно. Теоретично прийнятним значенням коефіцієнта абсолютної ліквідності є співвідношення 0,2 : 1. В дійсності фактичні середні значення коефіцієнтів ліквідності бувають значно нижчими. Однак за цими показниками не можна негайно робити негативні висновки щодо можливості підприємства одночасно погасити всі свої борги, адже малоймовірно, щоб усі кредитори підприємства водночас поставили йому свої боргові вимоги. У вітчизняній практиці фактичні середні значення розглянутих коефіцієнтів ліквідності, як правило, значно нижчі значень, вказаних вище. Оскільки розробка галузевих нормативів цих коефіцієнтів — справа майбутнього, на практиці бажано проводити аналіз динаміки цих показників, доповнюючи його порівняльним аналізом доступних даних щодо підприємств, які мають аналогічну орієнтацію своєї господарської діяльності.

Частка власних оборотних коштів у покритті запасів характеризує ту частину цих запасів, що покривається власними оборотними коштами. Рекомендована нижня межа показника в цьому випадку — 50 % [31].

Коефіцієнт покриття запасами. На відміну від інших вищевказаних показників не нормується і оцінюється виключно з огляду на його динаміку (за умови зростання оцінюється позитивно).

$$К_{пз} = \frac{З}{ПЗ} \qquad (1.10)$$

де $К_{пз}$ - коефіцієнт покриття запасами,

З - запаси підприємства,

ПЗ - поточні зобов'язання.

Однак, якщо значення цього показника менше одиниці, то поточний фінансовий стан підприємства розглядається як нестійкий.

Допоміжними показниками для аналізу покриття визначають такі показники, як:

Частка дебіторської заборгованості в оборотних активах. Вказаний коефіцієнт не нормується і за певних умов може розглядатися позитивно як при зростанні, так і при зменшенні його значення у динаміці. Коефіцієнт розраховується за наступною формулою:

$$Ч_{ДЗ} = \frac{ДЗ}{ОА} \quad (1.11)$$

Де ДЗ - дебіторська заборгованість,

ОА - оборотні активи підприємства [12].

Частка простроченої дебіторської заборгованості в оборотних активах розглядається позитивно при зменшенні у динаміці.

$$Ч_{пдз} = \frac{ДЗ_{п}}{ОА} \quad (1.12)$$

Де ДЗп - прострочена дебіторська заборгованість,

ОА - оборотні активи підприємства.

Забезпеченість активів та забезпеченість оборотних активів відповідно:

$$За = \frac{ГК}{А} \quad (1.13)$$

$$Заа = \frac{ГК}{ОА} \quad (1.14)$$

ГК - грошові кошти,

А - сума всіх активів балансу,

ОА - оборотні активи підприємства.

Необхідно зазначити, що дані показники в Україні оцінюються позитивно при їх зростанні в динаміці, а в західноєвропейських країнах вагоме їх зростання вказує на негативну ситуацію, що склалася на підприємстві [42].

Також допоміжним коефіцієнтом вважається коефіцієнт автономії який розраховується згідно наступної формули:

$$К_{авт} = \frac{ВК}{А} = \frac{ВК}{П} \quad (1.15)$$

де ВК - власний капітал,

А - підсумок активу балансу,

П - підсумок пасиву балансу.

За допомогою цього коефіцієнта визначається автономія (незалежність) формування активів за рахунок власного капіталу [24].

РОЗДІЛ 2.
ОЦІНКА ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ДОСЛІДЖУВАНОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз ліквідності підприємства

Як уже зазначалося у попередньому розділі, у ринковій економіці існує досить значний ризик ліквідації підприємств внаслідок їх банкрутства, тому одним з найважливіших показників фінансового стану є ліквідність.

Таким чином, для будь-якого господарюючого суб'єкта життєво важливим є визначення його здатності перетворювати свої активи на гроші для виконання всіх необхідних платежів у міру настання строку їх погашення, а саме поняття ліквідності якраз і дає характеристику можливості таких дій.

Для оцінки реального рівня ліквідності підприємства необхідно перш за все провести аналіз ліквідності балансу. Тобто визначити рівень покриття зобов'язань господарюючого суб'єкта його активами, строк перетворення яких на гроші відповідає строкам погашення зобов'язань.

З цією метою складемо, так званий, баланс ліквідності який матиме наступний вигляд після розподілу активів та пасивів на відповідні групи:

Активи:

Найбільш ліквідні активи (A_1) - грошові кошти та їх еквіваленти, які можна використати для поточних розрахунків у міру потреби.

Активи, що швидко реалізуються (A_2) - це активи, перетворення яких на гроші потребує певного часу, а їх ліквідність залежить від суб'єктивних та об'єктивних чинників.

Активи, що повільно реалізуються (Аз) - це статті розділу II активу балансу, і охоплюють запаси та інші оборотні активи.

Активи, що важко реалізуються ($А_4$) - це активи, які передбачено використовувати в господарській діяльності протягом тривалого періоду. (необоротні активи).

Перші три групи активів (найліквідніші; активи, що швидко реалізуються; активи, що повільно реалізуються) протягом поточного господарського періоду постійно змінюються і тому належать до поточних активів підприємства.

Відповідному групуванню підлягають пасиви балансу вони структуруються за критерієм зростання строків погашення зобов'язань у наступні групи:

Негайні пасиви ($П_1$) - це кредиторська заборгованість, поточні зобов’язання за розрахунками, розрахунки за дивідендами та вчасно не погашені кредити.

Короткострокові пасиви ($П_2$) - це короткострокові кредити та позикові кошти.

Довгострокові пасиви ($П_3$) - це довгострокові зобов'язання.

Постійні пасиви ($П_4$) - це всі статті I і II розділу пасиву балансу (власний і прирівняний до нього капітал).

Проведемо аналіз за даними приватного підприємства «Мальва» зареєстровано Голосіївською районною державною адміністрацією в м. Києві 15 квітня 2002 р.

Таблиця 2.1

Аналіз активу балансу ПП «Мальва» за 2021-2023 рр.

Статті активу	2021 р.		2022 р		2023р.		Темп росту 2023 р. , % порівняно з	
	Тис.грн	%	Тис.грн	%	Тис.грн	%	2021	2022
1. ***Активи*** - всього	2 815	100,0	3 074	100,0	11 206	100,0	398,0	364,6
1.1. необоротні активи	6,1	0,22	3,5	0,11	1,9	0,02	31,1	54,3

Продовження таблиці 2.2

1.1.1. незавершене будівництво	-	-	-	-	-	-	-	-
1.1.2.основні засоби	6,10	0,22	3,5	0,11	1,9	0,02	31,1	54,3
1.2. оборотні активи	2 809,1	99,78	3 070,0	99,89	11 203,8	99,98	398,8	364,9
1.2.1. запаси і затрати	2 753,8	97,82	2 605,7	84,78	8 801,4	78,54	319,6	337,8
1.2.2. дебіторська заборгованість	39,1	1,39	317,3	10,32	2 381,8	21,26	6091, 6	750,6
1.2.3. поточні фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2.4.грошові кошти в національній та іноземній валюті	16,2	0,58	147	4,78	12,8	0,11	79,0	8,7

*Джерело: розраховано автором

Майно ПП «Мальва» є власністю засновника, складається з основних, оборотних та інших коштів, які відображаються у самостійному балансі (табл.2.1). Як видно з даних таблиці 2.1, майно ПП «Мальва» майже на 100% складається з оборотних активів, частка необоротних активів незначна і представлені вони тільки основними засобами. У складі оборотних активів найбільшу питому вагу займають виробничі запаси і товари, а також дебіторська заборгованість, що і зрозуміло, виходячи зі специфіки діяльності підприємства. Підприємство немає нематеріальних активів, незавершеного виробництва, воно не вкладає кошти у короткострокові цінні папери, емітовані суб'єктами фондового ринку.

За 2021-2023 рр. зросла валюта балансу. Таке зростання мало місце за рахунок збільшення дебіторської заборгованості та запасів і затрат.

Грошові кошти ПП «Мальва» знаходяться в постійному обороті, що і зумовило їх незначну питому вагу у структурі балансу.

Майно ПП «Мальва» формується за рахунок грошових коштів та матеріальних внесків засновників; доходів, що отримані від реалізації продукції, послуг, а також інших видів господарської діяльності; з інших джерел, які не заборонені чинним законодавством України (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз пасиву балансу ПП «Мальва» за 2021-2023 рр.

Статті пасиву	2021 р.		2022 р		2023р.		Темп росту 2023 р. , % порівняно з	
	Тис.грн	%	Тис.грн	%	Тис.грн	%	2021	2022
2. Пасиви	2 815		3 074		11 206			
2.1. Власний капітал	-119,9	-4,26	-227,1	-7,39	791,6	7,06	-660,2	-348,6
2.1.1. Статутний капітал	0,1	0	0,1	0	0,1	0	100,0	100,0
2.1.2. Нерозподілений прибуток	-119,9	-4,26	-227,1	-7,39	791,5	7,06	-660,1	-348,5
2.2.Забезпечення наступних виплат і платежів	0	0	0	0	0	0		
2.3. Довгострокові зобов’язання	0	0	0	0	0	0		
2.3.1. Довгострокові кредити банків	0	0	0	0	0	0		
2.4. Поточні зобов’язання	2 935,0	104,26	3300,5	107,39	10414,1	92,9	354,8	315,5
2.4.1.Короткострокові кредити банків	0	0	0	0	0	0		
2.4.2. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2 469,0	87,7	2169,3	70,58	2 794,7	24,9	113,2	128,8
2.4.3. Поточні зобов’язання за розрахунками	38,50	1,37	12,1	0,39	39,1	0,35	101,6	323,1
2.4.4. Інші поточні зобов’язання	428	15,19	1 119	36,41	7 580	67,6	1773,1	677,3

*Джерело: розраховано автором

З даних таблиці 2.2 видно, що фінансування формування активів підприємства та поточної діяльності ПП «Мальва» здійснюється за рахунок короткострокового позикового капіталу, оскільки у 2021-2022 рр. підприємство

не мало власного капіталу внаслідок збиткової діяльності. І тільки у 2023 р. підприємство перекрило збитки попередніх років за рахунок отриманого прибутку. У структурі джерел фінансування за аналізований період найбільшу питому вагу має кредиторська заборгованість за товари (роботи, послуги). Так, у 2021 р. вона становила 2469,0 тис.грн., або 87,7% джерел фінансування, а в 2023р. вона зросло до 2794,7 тис.грн., або на 325,7 тис.грн. Найвищими темпами зростала заборгованість за оренду складських приміщень, яка відображена в інших поточних зобов'язаннях.

Підприємство не формує забезпечення і не користується кредитами банків.

Аналіз діяльності підприємства поширюється на досить широке коло показників, які розкривають суть економічних явищ з кількісного чи якісного боку в абсолютних або відносних величинах. Узагальнюючим показником діяльності ПП «Мальва» є прибуток (рис.2.1).

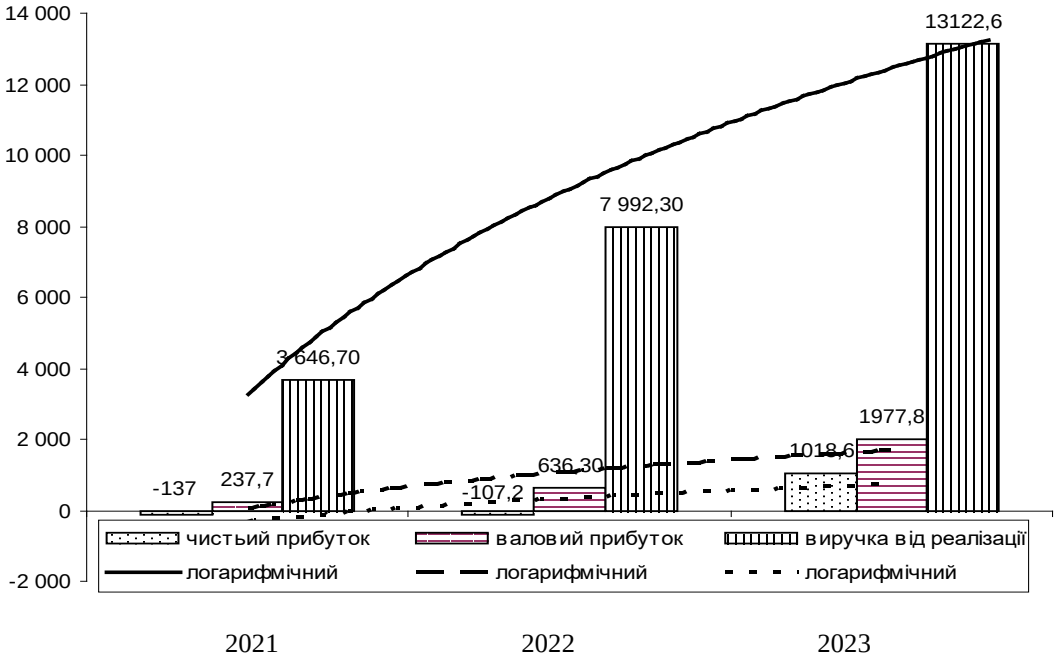

Рис.2.1. Динаміка виручки від реалізації та прибутку ПП «Мальва»

Протягом аналізованого періоду виручка від реалізації, валовий прибуток та чистий прибуток мали тенденцію до зростання, що видно з діаграми та лінії тренда. Чистий прибуток ПП «Мальва» мало тільки у 2023р., тоді як у 2021-2022 рр. підприємство мало збитки.

Загальні зміни у валюті балансу протягом 2003 - 2022 років були наступними: (рис. 2.2).

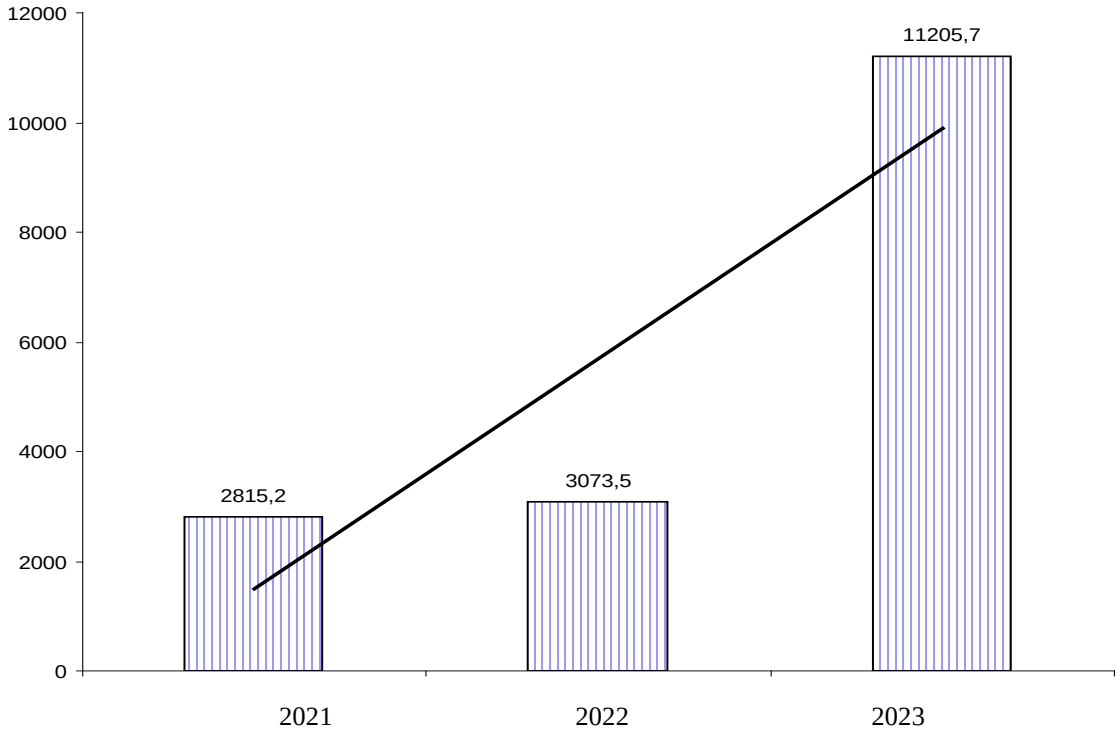

Рис.2.2. Динаміка валюти балансу ПП «Мальва»

Протягом 2021-2023 рр. зростала валюта балансу, що видно з рис.2.2. При цьому слід зазначити, що у 2022 р. порівняно з 2021 р. спостерігалось незначне зростання валюти балансу, а вже у 2023 р. порівняно з попередніми роками валюта балансу зросла більш, ніж в три рази.

Отже, попередньо можна зазначити, що в загальному ПП «Мальва» має стійку динаміку до розширення власного потенціалу, однак для конкретизації

тенденцій та розуміння процесів які впливають на ліквідність підприємства необхідно деталізувати наявні характеристики.

З цією метою докладніше розглянемо поперіодний аналіз діяльності підприємства шляхом дослідження річних балансів ліквідності об'єкта дослідження.

Розглянемо баланс ліквідності за 2021 рік. (табл. 2.3)

Таблиця 2.3

Баланс ліквідності за 2021 рік (тис. грн.)

Актив	На кінець 2021 р.	Пасив	На кінець 2021р.	Платіжний залишок (нестача)
$А_1$	16,2	$П_1$	2 507,5	-2419,3
$А_2$	39,1	$П_2$	427,5	-388,4
$А_3$	2 753,8	$П_3$	0	+2753,8
$А_4$	6,1	$П_4$	-119,9	+126,0
Баланс	2 815	Баланс	2 815	Х

*Джерело: розраховано автором

З даної таблиці видно, що досліджуване підприємство має недостатню кількість найліквідніших активів групи $А_1$ та групи $А_2$ для негайного (за умови термінового погашення) забезпечення покриття наявної кредиторської заборгованості.

Отже, цей баланс не можна вважати абсолютно ліквідним, оскільки не виконуються дві з основних умов ліквідності балансу, за яких має бути: $А_1>П_1$; $А_2>П_2$.

Абсолютно ліквідним можна вважати баланс у якому виконуються такі нерівності:

$А_1 \geq П_1$ $А_1$ - абсолютно ліквідні активи; $П_1$- термінові зобов'язання;

$A_2 \geq П_2$ A_2 - швидколіквідні активи; $П_2$ - короткострокові пасиви;

$A_3 \geq П_3$ A_3 - середньоліквідні активи; $П_3$ - довгострокові пасиви;

$A_4 \leq П_4$ A_4 - важколіквідні активи; $П_4$ - постійні пасиви .

А даний баланс відповідає таким умовам:

На кінець 2021 р.

$A_1 = 16,2 < П_1 = 2507,5$

$A_2 = 39,1 < П_2 = 427,5$

$A_3 = 2753,8 > П_3 = 0$

$A_4 = 6,1 > П_4 = -119,9$

У 2021 р. ПП «Мальва» було неліквідним, оскільки умовою ліквідності підприємства є дотримання нерівності:$A_1+A_2+A_3>П_1+П_2$, а сумарні поточні активи були меншими за сумарні поточні зобов'язання:

2 809,10 < 2 935,00

Аналогічним чином проаналізуємо баланси ліквідності на 2022р., 2023р. (табл. 2.4; 2.5).

Таблиця 2.4

Баланс ліквідності за 2022 рік (тис.грн.)

Актив	На кінець 2022 р.	Пасив	На кінець 2022р.	Платіжний залишок (нестача)
A_1	147	$П_1$	2 181,4	-2034,4
A_2	317,3	$П_2$	1119,1	-801,8
A_3	2 605,7	$П_3$	0	+2605,7
A_4	3,5	$П_4$	-227,1	+230,6
Баланс	3 074	Баланс	3 074	X

*Джерело: розраховано автором

Як видно з даних таблиці 2.4, баланс ПП «Мальва» є неліквідним, внаслідок того, що не виконуються перші дві та четверта нерівності. Підприємство також є неліквідним оскільки поточні зобов'язання перевищують поточні активи:

$$3\,070{,}0 < 3\,300{,}5$$

З таблиці 2.5 видно, що на кінець 2023 р. баланс ПП «Мальва» був неліквідним. Проте підприємство стає ліквідним і його поточні активи більші за поточні зобов'язання:

$$11\,196{,}00 > 10\,414{,}00$$

Таблиця 2.5

Баланс ліквідності за 2023 рік (тис.грн.)

Актив	На кінець 2023 р.	Пасив	На кінець 2023р.	Платіжний залишок (нестача)
$А_1$	12,8	$П_1$	2 833,80	-2821,0
$А_2$	2 381,80	$П_2$	7580,2	-5198,4
$А_3$	8 801,40	$П_3$	0,00	+8801,4
$А_4$	1,90	$П_4$	791,60	-789,7
Баланс	11 206	Баланс	11 206	Х

*Джерело: розраховано автором

Узагальнюючи отримані після попереднього аналізу балансу результати слід зазначити, що ПП «Мальва» є підприємством з загальною динамікою до збільшення валюти балансу за рахунок збільшення виручки від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг), а не за рахунок зростання матеріальних активів, проте існує можливість зміни головних факторів формування валюти балансу. Також має місце динамічне зростання показників загальної ліквідності балансу.

Отже, здійснивши загальний аналіз ліквідності балансу перейдемо до більш конкретизованого аналізу показників ліквідності досліджуваного підприємства.

На першому етапі проведемо аналіз показників покриття:

коефіцієнта покриття (поточної ліквідності (Кп),

коефіцієнта швидкої ліквідності (Кшл),

коефіцієнта абсолютної ліквідності (платоспроможності) (Кал),

коефіцієнт покриття запасами (Кпз),

частка дебіторської заборгованості в оборотних активах (Чдз в оа),

коефіцієнт автономії (Кавт). (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Показники оцінки покриття (на кінець року)

Коефіцієнт	розрахунок	2021	2022	2023
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал)	$\frac{A_1}{П_1 + П_2}$	0,0055	0,0445	0,0012
Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл)	$\frac{A_1 + A_{23}}{П_1 + П_2}$	0,0188	0,1407	0,2299
Коефіцієнт покриття (Кп)	$\frac{A_1 + A_2 + A_3}{П_1 + П_2}$	0,9571	0,9302	1,0758
Коефіцієнт покриття запасами (Кпз)	$\frac{З}{ПЗ}$	0,9383	0,7895	0,8452
Частка дебіторської заборгованості в оборотних активах (Чдз в оа)	$\frac{ДЗ}{ОА}$	0,01	0,10	0,21
Коефіцієнт автономії (Кавт)	$\frac{ВК}{А}$	-0,04	-0,07	0,07

*Джерело: розраховано автором

Як видно з даних таблиці 2.6, динаміка показників ліквідності має неоднозначну тенденцію. Так, коефіцієнт абсолютної ліквідності зростає у 2022 р. порівняно з 2021 р. Проте вже у 2023 р. він знижується до рівня, нижчого навіть за 2021 р.

Коефіцієнт швидкої ліквідності протягом аналізованого періоду має стійку тенденцію до зростання. Це зумовлено збільшенням як в грошовому виразі, так і питомої ваги дебіторської заборгованості в активах підприємства і в оборотних активах зокрема (з 0,01 у 2021 р. до 0,21 у 2023 р.).

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) у 2022 р. був нижчим, ніж у 2021 р., але у 2023 р. ситуація вирівнялась і значення коефіцієнта вище, ніж у попередніх роках. Це можна розцінювати як позитивну тенденцію.

Разом з тим слід зазначити, що ні один з коефіцієнтів покриття не досягає теоретично достатнього значення, що негативно характеризує платоспроможність ПП «Мальва» протягом аналізованого періоду.

Відсутність чистого прибутку у 2021-2022 рр. призвела до того, що коефіцієнт автономії в ці роки мав від'ємне значення. Це пояснюється тим, що статутний капітал був меншим за непокриті збитки цих періодів, і як наслідок – власний капітал був відсутній, тобто у балансі він відображався зі знаком «мінус».

Для аналізу ліквідності важливе значення має визначення тривалості операційного та фінансового циклів. Для цього необхідно здійснити розрахунки таких допоміжних коефіцієнтів, як: коефіцієнт оборотності запасів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт обороту кредиторської заборгованості, час обороту запасів, час обороту дебіторської заборгованості, час обороту кредиторської заборгованості (табл. 2.7).

Протягом аналізованих трьох років тривалість операційного циклу в середньому становила 200,3 дня, а середні тривалість фінансового циклу за цей період була 60,8 дня.

Як видно з даних таблиці 2.7 та рис. 2.4, час обороту запасів на ПП «Мальва» збільшився у 2023 р. порівняно з 2022 р. на 34,4 дня. Це певною мірою зумовлено зниженням платоспроможного попиту населення, з одного боку, а також прагненням керівництва підприємства зберегти гроші від знецінення

внаслідок дії інфляційних процесів, вкладаючи їх в товарно-матеріальні цінності, з іншого боку.

Таблиця 2.7

Розрахунок тривалості операційного та фінансового циклу
ПП «Мальва»

Показники	Аналізований рік		
	2021	2022	2023
Коефіцієнт оборотності запасів	1,32	2,94	2,29
Час обороту запасів (дні)	272,2	122,6	157,0
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	93,15	44,15	9,69
Час обороту дебіторської заборгованості (дні)	3,9	8,2	37,1
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,48	3,39	5,27
Час обороту кредиторської заборгованості (дні)	244,0	106,1	68,3
Тривалість операційного циклу (дні)	276,1	130,8	194,2
Тривалість фінансового циклу (дні)	32,0	24,7	125,8

*Джерело: розраховано автором

Динаміка показників оборотності та тривалості операційного і фінансових циклів чітко відображає тенденцій, які мали місце в економіці держави в цілому. Отже, за аналізований період спостерігається загальна позитивна тенденція скорочення тривалості процесу виробництва та реалізації продукції, тобто зменшується час трансформації виробничих запасів у грошові кошти. Разом з тим час повного грошового обороту від моменту сплати кредиторських рахунків і до моменту отримання коштів за реалізацію готової продукції має тенденцію до зростання. При цьому слід відмітити певний спад такої динаміки наприкінці 2023 р.

2.2. Аналіз платоспроможності підприємства

Аналіз платоспроможності насамперед передбачає можливість використання на підприємстві 4-х моделей фінансування оборотних активів, за допомогою яких оцінюються джерела фінансування різних видів активів, при чому останні розподіляються на необоротні активи, системну частину оборотних активів та варіюючу частину оборотних активів; а пасиви поділяють на власний капітал, довгостроковий позиковий капітал та короткостроковий позиковий капітал.

Наступним методом аналізу платоспроможності є аналіз ліквідності балансу, який докладно розглядався у попередньому підрозділі, де визначалось поняття ліквідності.

Для більш детальної оцінки платоспроможності на підприємстві складається платіжний баланс (календар) (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8

Платіжний баланс (календар) ПП «Мальва»

	АКТИВ					ПАСИВ				
	Наявні кошти для покриття заборгованості					Негайні та інші платежі				
	1. Грошові кошти на розрахунковому рахунку в касі і	2. Розрахунки з дебіторами	Всього	Сальдо	Баланс (стр.4+ стр.5)	1. Заборгованість по кредитах	2. Заборгованість кредиторів	Всього	Сальдо	Баланс (стр.9+ стр.10)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
01.01.2022	16,2	39,1	55,3	2879,7	2935,0	0	2935,0	2935,0	0	2935, 0
01.01.2023	147	317,3	464,3	2836,2	3300,5	0	3300,5	3300,5	0	3300,5
01.01.2024	12,8	2381,8	2394,6	8019,4	10414,0	0	10414	10414,0	0	10414,0

*Джерело: розраховано автором

Враховуючи те, що протягом періодів, які аналізуються, сальдо знаходиться в активі платіжного балансу, то це означає, що підприємство є неплатоспроможним, адже наявні кошти для покриття заборгованості менші, ніж суми негайних та інших платежів.

Відомо, що оцінка рівня платоспроможності дається за даними балансу на основі характеристики ліквідності оборотних коштів, тобто з урахуванням часу, необхідного для перетворення їх у готівку. Отже, є три рівні платоспроможності підприємства, оцінку яких проводять за допомогою трьох коефіцієнтів: грошова, розрахункова і ліквідна. Розрахунок цих коефіцієнтів наведений у таблицях 2.9, 2.10, 2.11.

Таблиця 2.9

Грошова платоспроможність підприємства ПП «Мальва»

Засіб платежу	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	Платіжні зобов'язання продавця	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Грошові кошти та їх еквіваленти в національній валюті	16,2	147	12,8	1. Короткостро-кові кредити	0	0	0
2. Грошові кошти та їх еквіваленти в іноземній валюті	0	0	0	2. Кредити, не погашені в строк	0	0	0
3. Короткострокові фінансові вкладення	0	0	0	3. Кредиторська заборгованість	2469	2169,3	2794,7
Всього	16,2	147	12,8	Всього	2469	2169,3	2794,7
Коефіцієнт грошової платоспроможності (гр.2 : гр.6), (гр.3 : гр.7), (гр.4 : гр.8)	0,0066	0,0378	0,0046		X	X	X

*Джерело: розраховано автором

З наведених даних видно, що:

коефіцієнт грошової платоспроможності на 01.01.2024 р. становив 0,0046, що менше порівняно з 01.01.2022р. на 0,002 пункти та на 0,0332 пункти порівняно з 01.01.2023 р., тобто платоспроможність знизилась відповідно на 30,3% (0,0046/0,0066*100) та 87,8% (0,0046/0,0378*100). Цей показник свідчить, що на 01.01.2024р. може бути погашено тільки 0,46% короткострокових платіжних зобов'язань;

Таблиця 2.10

Розрахункова платоспроможність підприємства ПП «Мальва»

Засіб платежу	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	Платіжні зобов'язання продавця	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Грошові кошти та їх еквіваленти в національній валюті	16,2	147	12,8	1. Короткостро-кові кредити	0	0	0
2. Готова продукція	0	0	0	2. Кредити, не погашені в строк	0	0	0
3. Дебітори	39,1	317,3	2381,8	3. Кредиторська заборгованість	2469	2169,3	2794,7
4. Інші оборотні активи	0	0	0	4. Інші поточні пасиви	466	1131,2	7619,4
Всього	55,3	464,3	2394,6	Всього	2935,0	3300,5	10414,1
Коефіцієнт розрахункової платоспромож-ності	0,0188	0,1407	0,2266		X	X	X

*Джерело: розраховано автором

для оцінки цього показника необхідно вивчити конкретну обстановку з термінами платежів по підприємствах, бо терміни погашення заборгованості настають не водночас. Можна сказати, що на підприємстві ПП «Мальва» – низький рівень платоспроможності;

коефіцієнт розрахункової платоспроможності має тенденцію до зростання – на 01.01.2024р. він зріс порівняно з 01.01.2022 р. 0,2078. Тобто, якщо на покриття платіжних зобов'язань взяти не тільки грошові кошти, але і кошти в розрахунках, готову продукцію, відвантажені товари, дебіторську заборгованість та інші активи, які реально можна реалізувати, на 01.01.2024 р. платіжні засоби на 22,66% покривали б платіжні зобов'язання. Це свідчить про позитивні модифікації фінансового стану підприємства;

Таблиця 2.11

Ліквідна платоспроможність підприємства ПП «Мальва»

Засіб платежу	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	Платіжні зобов'язання продавця	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Грошові кошти, розрахунки та ін. активи	55,3	464,3	2394,6	1. Короткострокові кредити	0	0	0
				2. Кредити, не погашені в строк	0	0	0
2. Запаси і затрати	2753,8	2 605,7	8 801,4	3. Кредиторська заборгованість та інші поточні пасиви	2935,0	3300,5	10414,1
				4. Власні оборотні кошти	-126,0	-230,6	789,7
Всього	2809,1	3070,0	11196	Всього	2269,0	3069,9	11203,8
Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	1,2380	1,0000	0,9993		X	X	X

*Джерело: розраховано автором

коефіцієнт ліквідної платоспроможності є найбільш узагальнюючим показником. У чисельнику його відображаються всі оборотні кошти, а в знаменнику – позикові та власні джерела їх формування. Цей показник є має

тенденцію до зниження за аналізований період за рахунок від'ємного значення показника власних оборотних коштів 2021-2022рр.

Враховуючи те, що одним з вимірів ліквідності є власний оборотний капітал, який характеризує ступінь забезпеченості власними оборотними коштами, не можна не помітити, що його від'ємне значення є негативним явищем.

Протягом 2021-2022рр. для підприємства характерним є дефіцит оборотного капіталу, який виражається у перевищенні поточних зобов'язань над поточними активами.

Показник власного оборотного капіталу використовується всіма зовнішніми і внутрішніми суб'єктами аналізу, тому що він забезпечує безпеку кредиторів і резерв для фінансування непередбачених витрат. Отже, враховуючи те, що підприємство має власний оборотний капітал лише до того моменту, поки поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання, можна зробити висновок, що протягом аналізованого періоду, лише у 2023 р. підприємство ПП «Мальва» мало власний оборотний капітал.

Сукупне зростання власного оборотного капіталу пов'язане, головним чином, з дією двох різноспрямованих факторів – зростанням поточних активів і зростанням поточних пасивів.

Слід прийняти до уваги, що на зміну розміру власного оборотного капіталу сильно впливати можуть зміни в обліковій політиці підприємства. Але аналіз цих змін є недоступним для зовнішнього аналізу.

Отже, не маючи можливостей отримати дані внутрішньої звітності для виявлення причин зміни власного оборотного капіталу, єдиним доступним висновком є те, що від'ємні значення власного оборотного капіталу зумовлені нераціональною структурою балансу.

Керівництво підприємства може цілеспрямовано впливати на платоспроможність виходячи з обраної політики управління власним оборотним капіталом. Значення цього показника пов’язане не стільки з характеристикою співвідношення поточних активів пасивів як деякою гарантією ліквідності у випадку перевищення перших над другими, тобто оцінкою абсолютного розміру власного оборотного капіталу, скільки з характером і причинами його змін і тим безпосереднім впливом, які вони справляють на платоспроможність підприємства.

Серед основних причин зміни власного оборотного капіталу (складу і загального розміру) можуть бути:

- реалізація продукції і вияв фінансового результату;
- залучення короткострокових позик і кредитів;
- залучення довгострокових кредитів;
- оприбуткування безкоштовно отриманих товарно-матеріальних цінностей;
- придбання (реалізація) основних засобів і інших необоротних активів.

Висновки, які можна зробити з цього переліку:

- розмір власного оборотного капіталу залишається постійним, якщо господарська операція супроводжується змінами в поточних активах і поточних пасивах;
- характеризується перегрупуванням коштів в складі поточних активів або змінами в складі короткострокових зобов’язань.

Інакше кажучи, розмір оборотного капіталу змінюється під впливом операцій, які зачіпають один з його елементів (поточні активи або поточні пасиви) і елемент довгострокових активів або довгострокових пасивів.

Слід досить обережно і зважено інтерпретувати характер змін власного оборотного капіталу: його збільшення, викликане перевищенням темпів

зростання поточних активів порівняно з поточними зобов’язаннями, як правило супроводжується відтоком грошових коштів.

Виняток складає ситуація, коли весь отриманий прибуток залишається на рахунках грошових коштів підприємства.

Для своєчасного визначення формування незадовільної структури балансу, здатної в перспективі призвести до неплатоспроможності підприємства використовується, так званий, *коефіцієнт Бівера,* який характеризує здатність підприємства генерувати надходження коштів у достатньому обсязі для погашення зобов'язань. Цей показник розраховується за уточненою формулою:

$$К_{Бівера} = \frac{ЧистийПрибуток + Амортизація}{ПозичковийКапітал} = \frac{Ф_{2р.220} + Ф_{2р.\cdot 260}}{П_{ф1р.480} + П_{ф1р.620}} \qquad (2.1)$$

де Ф2 і Ф2 - чистий прибуток і амортизація.

Якщо значення цього показника протягом тривалого періоду (1,5-2 рр.) не перевищує 0,2, це свідчить про формування незадовільної структури балансу. Рекомендоване значення коефіцієнта Бівера за міжнародними стандартами перебуває в інтервалі 0,17-0,4.

Коефіцієнт Бівера у 2021р. становив -0,047, у 2022р. - 0,047 та у 2023р. - 0,098 одиниці тобто ні в одному з років аналізованого періоду не досягає вищої рекомендаційної межі (0,4 одиниці).

Отже, маємо його загальну тенденцію до зниження з різким підвищенням у 2023 році. Така ситуація свідчить, що у період з 2021 по 2022 роки переважно формується не задовільна структура балансу, але ситуація змінюється в 2023 р. Це зумовлює показану лінію тренда і загальну динаміку зниження здатності підприємства генерувати надходження коштів у достатньому обсязі для погашення зобов'язань, поруч з тим варіація коефіцієнта дає змогу прогнозувати можливість зміни тенденції у напрямку зростання коефіцієнта Бівера.

РОЗДІЛ 3.
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрями підвищення платоспроможності підприємства в сучасних умовах господарювання

Фінансовий стан з позиції платоспроможності може бути доволі змінним, причому з дня на день: ще вчора підприємство було платоспроможним, однак сьогодні ситуація кардинально змінилася - настав час розрахуватися з кредитором, а у підприємства немає грошей на рахунку, оскільки своєчасно не надійшов платіж за відвантажену раніше продукцію. Іншими словами, воно стало неплатоспроможним внаслідок фінансової недисциплінованості своїх дебіторів. Якщо затримка платежів носить короткотерміновий або випадковий характер, то ситуація в плані неплатоспроможності може змінитися в кращу сторону, однак не виключені і менш сприятливі варіанти. Такі пікові ситуації часто мають місце в комерційних організаціях, що будь з яких причин не підтримують в достатньому обсязі страховий запас грошових коштів на рахунку.

Прямими наслідками низького рівня ліквідності є нездатність підприємства сплатити свої поточні борги і зобов'язання, що веде, в свою чергу, до обов'язкового продажу довгострокових фінансових вкладень та активів і, в найгіршому випадку, - до зниження доходності та банкрутства.

Водночас варто уникати ситуації збереження залишків коштів та інших резервів високоліквідних активів на довгий термін поза виробничим процесом, що має місце у нашому випадку, бо це призводить до зниження рентабельності виробництва. Про погіршення можливостей ліквідності компанії свідчить збільшення і мобілізації власних активів, що виявляється в появі неліквідів,

простроченої дебіторської заборгованості, векселів одержаних прострочених тощо [32].

Причинами низької платоспроможності можуть бути:

1) Помилки в розрахунках планових обсягів виробництва і реалізації продукції, її собівартості;

2) Невиконання планових завдань виробництва і реалізації продукції внаслідок порушення її структури та асортименту, зниження якості, втрати каналів збуту та постійних покупців, замовників;

3) Підвищення собівартості продукції;

4) Неплатоспроможність самих покупців і замовників з різних на це причин;

5) Нестаток власних джерел фінансування підприємства;

6) Значне відволікання коштів у дебіторську заборгованість та у надлишкові виробничі запаси;

7) Інфляційні процеси та податкова політика.

Неритмічність виробничих процесів, погіршання якості продукції, труднощі з її реалізацією призводять до зменшення надходження коштів на рахунки підприємства, в результаті чого погіршується його платоспроможність. Існує і зворотний зв'язок, оскільки нестача коштів може призвести до перебоїв у забезпеченні матеріальними ресурсами, а, отже, у виробничому процесі. Застарілі або такі, що втратили виробничі якості приміщення та обладнання, свідчать про дефіцит ресурсів, що не сприяє створенню належних умов праці. Фактор місцезнаходження - також важливий. Підприємство повинно знаходитися поблизу ринків збуту або ресурсної бази, бути легко доступним для своїх постачальників.

Важливим фактором є також структура клієнтської бази (споживачів). Ризики для підприємства зростають, коли кількість клієнтів невелика. Клієнтська

структура має бути добре розвинутою. Те саме можна сказати про постачальників. Чим ширша база постачальників, тим менша вірогідність, що підприємство зіткнеться з порушеннями з боку постачальників, та вища вірогідність стабільності руху грошових коштів.

Не варто забувати й про конкуренцію. Скільки аналогічних виробників або постачальників конкурують із нашим клієнтом? Наскільки конкурентоспроможний клієнт за цінами та рівнем послуг, які він надає? Це ті питання, на які підприємство повинно мати відповіді. Ефективність стратегічного управління фінансовою стійкістю багато у чому залежить від використання захисних механізмів, серед яких хочемо виділити профілактичні заходи та систему внутрішнього страхування.

Профілактика ризику зниження фінансової стійкості повинна проводитись у чотирьох напрямках: уникнення, мінімізація, диверсифікація, лімітування [19].

Уникнення ризику зниження фінансової стійкості підприємства можливе лише за рахунок: відмови від здійснення фінансових операцій, рівень ризику за якими надзвичайно високий і не відповідає критеріям ефективної фінансової політики підприємства; зниження питомої ваги позичкових фінансових ресурсів у господарському обороті; підвищення рівня ліквідності активів шляхом збільшення питомої ваги оборотних активів. У тих випадках, коли не можна взагалі уникнути ризику зниження рівня фінансової стійкості підприємства, його мінімізація досягається шляхом отримання від контрагентів певних гарантій при наданні їм комерційного кредиту та скороченні переліку форс-мажорних обставин у контрактах із покупцями готової продукції, що дасть можливість, у свою чергу, суттєво знизити ризик виникнення безнадійної дебіторської заборгованості, що має місце у складі оборотних коштів ПП «Мальва».

За рахунок встановлення відповідних фінансових нормативів можна здійснювати лімітування ризику зниження фінансової стійкості підприємства. Вони, наприклад, можуть включати:

- мінімальну частку (%) високоліквідних активів у складі майна підприємства;

- граничний рівень (%) позикових коштів у господарському обороті;

Розглянувши принципові ознаки профілактичних заходів, спрямованих на зниження ризику втрати фінансової стійкості, хочемо зауважити, що вони можуть суттєво вплинути на ймовірність його виникнення, але не можуть повністю нейтралізувати його. Тому підприємствам, на нашу думку, слід узяти на себе функцію страхування ризику зниження фінансової стійкості [32].

Система заходів внутрішнього страхування ризиків зниження фінансової стійкості забезпечить нейтралізацію негативних явищ у процесі економічного розвитку підприємства. Розглянемо основні можливі напрямки внутрішнього страхування ризиків зниження фінансової стійкості підприємства:

1) Резервування частини фінансових ресурсів для забезпечення подолання негативних фінансових наслідків. Таке резервування фінансових ресурсів повинно здійснюватися у вигляді:

- формування страхового фонду підприємства у відповідності з вимогами чинного національного законодавства та статуту підприємства;

- формування цільових резервних фондів;

- формування резервних сум фінансових засобів у процесі розробки фінансових планів;

- використання залишків прибутку як резерву для ліквідації негативних наслідків окремих фінансових ризиків, які, у свою чергу, негативно впливають на рівень фінансової стійкості підприємства.

2) Забезпечення компенсації можливих фінансових збитків за рахунок формування відповідної системи отримання додаткового доходу за ризиковими операціями понад рівень, якого можуть досягти не ризикові фінансові операції.

3) Забезпечення компенсації можливих фінансових збитків за рахунок системи штрафних санкцій, які повинні у повному обсязі компенсувати фінансові збитки підприємства.

Організація стратегічного управління фінансовою сталістю на вітчизняних підприємствах дасть змогу зміцнити рівень стійкості фінансового стану, створити ефективне підґрунтя для системи заходів антикризової політики управління фінансами підприємств в сучасних умовах господарювання.

Щоб виконувати термінові платіжні зобов'язання, кожному підприємству потрібно мати у своєму розпорядженні достатній обсяг ліквідних засобів. Якщо їх бракує, підприємство вважається неплатоспроможним. Відновити платоспроможність можна, збільшивши вхідні грошові потоки. Вхідні грошові потоки підприємства класифікують таким чином:

1) виручка від реалізації основної продукції;
2) надходження у вигляді інших операційних доходів;
3) доходи від інвестиційної діяльності;
4) кошти, залучені в результаті емісії корпоративних прав;
5) кошти, залучені на умовах позики;
6) державні дотації та субсидії.

До внутрішніх джерел збільшення грошових надходжень відносять перші три позиції. Можливості підприємства, що перебуває у кризі, скористатися останніми трьома джерелами фінансових ресурсів залежать від суб'єктивних мотивацій та спроможності третіх сторін: інвесторів (акціонерів, пайовиків), кредиторів, держави.

Першим симптомом фінансової кризи на переважній більшості підприємств є зменшення рівня реалізації продукції. І навпаки, досягнення необхідного рівня реалізації продукції є головним критерієм успіху суб'єкта господарювання. У довгостроковому періоді збільшення виручки від реалізації і на цій основі досягнення прийнятного рівня прибутковості є головним завданням діяльності підприємства, оскільки всі короткострокові заходи щодо поліпшення фінансового стану підприємства втрачають сенс, коли йдеться про мобілізацію внутрішньовиробничих резервів, аналізуються всі наявні можливості збільшення виручки від реалізації продукції, виробництво і збут якої є предметом діяльності підприємства. Проте малоймовірно, щоб дії, спрямовані на збільшення виручки від основної реалізації, принесли відчутні результати в короткостроковому періоді. Адже заходи щодо розширення ринків збуту продукції мають, як правило, стратегічний характер.

Розмір виручки від реалізації залежить від двох основних факторів:

- обсягу реалізованої продукції;
- ціни одиниці такої продукції.

Щоб збільшити обсяги реалізації, слід максимально активізувати збутову (маркетингову) політику підприємства. Стимулювати збут можна як наданням знижок покупцям, так і помірним збільшенням цін; як застосуванням масованої реклами, так і її припиненням. Успіх у цій справі залежить від безлічі факторів.

Основними причинами зниження ліквідності та платоспроможності підприємства є збиткова діяльність, а також збільшення поточних зобов’язань, фінансування капітальних витрат за рахунок поточних зобов’язань, зменшення власного капіталу. Відповідно рекомендації, щодо покращення рівня ліквідності та платоспроможності передбачають, насамперед, досягнення прибутковості, що передбачає збільшення обсягів продажу та зменшення витрат, залучення довгострокових позик на фінансування капітальних витрат, або відмова від

інвестиційних проектів. Також важливим є раціональне управління наявними фінансовими ресурсами, зокрема визначення оптимальних обсягів виробничих запасів, управління дебіторською заборгованістю, координація планів виробництва та продажу, забезпечення безперебійної роботи підприємства тощо. Тобто вихід зі скрутного становища і підвищення ефективності діяльності вимагає розробки та впровадження комплексу заходів. Недостатня зусилля у тій чи іншій сфері можуть звести нанівець роботу усього колективу підприємства.

З метою стабілізації показників ліквідності та платоспроможності підприємства ПП «Мальва» пропонується ввести управління запасами підприємства з метою оптимізації запасів матеріалів, незавершеного виробництва та готової продукції. Оптимізація рівня запасів має вплинути на перерозподіл обігових коштів підприємства, в результаті чого очікується збільшення величини ліквідних грошових коштів та зменшення величини неліквідних виробничих запасів.

Аналіз оборотних активів підприємства дозволив виявити негативне явище збільшення дебіторської заборгованості підприємства у 2023 році. Для усунення впливу збільшення дебіторської заборгованості на зменшення показників ліквідності та платоспроможності пропонується ввести на підприємстві менеджмент дебіторської заборгованості, метою якого є відслідковування простроченої дебіторської заборгованості та вжиття всіх важливих заходів для її усунення. В результаті введення менеджменту дебіторської заборгованості очікується зменшення її розміру та відповідне збільшення розміру грошових коштів підприємства, що має призвести до підвищення показників платоспроможності підприємства.

Крім того, для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємству необхідно планувати свою фінансову діяльність та контролювати виконання фінансових планів.

Важливе місце для зростання платоспроможності та ліквідності підприємства, в цілому, відіграє залучення позикового капіталу, насамперед у вигляді банківського кредитування, яке може стати фактором тимчасового поліпшення фінансового стану в цілому за умови, що кошти не заморожуються на тривалий час в обороті і своєчасно повертаються. У іншому випадку можливе погіршення становища у зв'язку з виплатами пені, штрафів, впровадженням інших санкцій стосовно підприємства-боржника.

3.2. Напрями забезпечення платоспроможності та ліквідності підприємства

Під впливом глобальної фінансової кризи, нестабільності у політиці і економіці знижуються темпи зростання обсягів виробництва, скорочуються види діяльності, сповільнюються і припиняються інвестиційні процеси. Підприємства не здатні підтримувати рівень розвитку, досягнутий при порівняно стабільній ситуації на ринках товарів, фінансових послуг. У кризовий період основною задачею для будь-якого підприємства постає адаптація до нових, досить складних і жорстких умов господарювання. Необхідною умовою подальшого функціонування підприємства в означеному середовищі є підтримка платоспроможності як здатності виконувати свої зобов’язання в повному обсязі у встановлений термін.

Фінансовим менеджерам для забезпечення платоспроможного стану підприємства у кризових умовах необхідно, в першу чергу, вирішити дві основні задачі:

1) відновлення прибутковості основного виду діяльності;

2) збалансування руху коштів.

Ці задачі є тактичними, їх можна віднести до першого етапу підтримання на підприємстві платоспроможного стану. Реалізація цих задач дозволить уникнути кризової тенденції у короткостроковому періоді.

Для підтримки (забезпечення) платоспроможності підприємства у довгостроковій перспективі необхідно ставити і вирішувати задачі стратегічної спрямованості.

До таких задач слід віднести:

— досягнення конкурентоспроможності підприємства;

— ефективне вкладення власних і позикових засобів;

— збільшення обсягів діяльності і освоєння нових ринків збуту продукції;

— зниження ризиків утрати платоспроможності в довгостроковому періоді.

Таким чином, управління конкурентоспроможністю підприємства, проведення результативної маркетингової і ризикової політики, прибуткове вкладення вільних коштів і раціональне використання залучених ресурсів є основними напрямами досягнення платоспроможності підприємства на другому етапі подолання кризи неплатежів. Отже, для забезпечення платоспроможності підприємства необхідно вирішувати короткострокові (тактичні) і довгострокові (стратегічні) управлінські задачі, що наочно представлено на рис. 3.1

На зростання прибутку і позитивних грошових потоків впливають економічні процеси на макро- і мікрорівнях, серед яких варто виділити наступні:

— зміна попиту покупців на продукцію;

— зміна виробництва і реалізації продукції у конкурентів;

— можливість знизити витрати на виробництво і реалізацію продукції;

— можливість збільшити ціну на продукцію зі збереженням або збільшенням обсягів реалізації;

— зміна ризикових позицій.

Рис. 3.1. Напрями забезпечення платоспроможності підприємства в умовах кризи

Для досягнення або відновлення прибутковості в період кризи необхідно:

по-перше, зберегти досягнуті обсяги виробництва і реалізації продукції;

по-друге, прискорити оборотність активів;

по-третє, знизити заборгованість.

Підвищення показників рентабельності з метою забезпечення постійної платоспроможності підприємства пропонується досягти такими способами:

1) зростання обсягу виробництва і реалізації продукції:

для цього необхідно повністю завантажити устаткування, максимально використовувати виробничу потужність підприємства; визначити нові ринки збуту і укласти угоди з новими торговими партнерами;

2) скорочення витрат на виробництво і реалізацію продукцію:

а) скорочення змінних витрат:

— проведення переговорів з постачальниками сировини, матеріалів на предмет зменшення їх загальної вартості через систему знижок на оплату;

— отримання товарних кредитів, відстрочки платежів;

б) скорочення постійних витрат:

у період кризи для отримання швидкого ефекту від антикризових заходів звертаються маркетингові програми, дослідницькі розробки, адміністративні витрати. Також необхідно провести аналіз методів нарахування амортизації і обрати оптимальний метод з урахуванням складних умов функціонування;

3) підвищення цін:

слід врахувати платоспроможність покупців, попит на продукцію, тобто відносну еластичність попиту на продукцію за ціною.

Серед заходів забезпечення платоспроможності підприємства в умовах кризи слід розрізняти тактичні (короткострокові) напрями і стратегічні (довгострокові). Основними завданнями у процесі реалізації тактичних напрямів виділено відновлення прибутковості основного виду діяльності і збалансування руху коштів. Довгострокові напрями, які безпосередньо впливають на стан розрахункових операцій, повинні бути направлені на збереження конкурентних позицій підприємства, підвищення ефективності маркетингової діяльності, раціоналізацію структури капіталу, урахування впливу ризику на впровадження перспективних проектів.

ВИСНОВКИ

З проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Фінансовий стан підприємства з позиції короткострокової перспективи оцінюється показниками ліквідності та платоспроможності, які в загальному вигляді характеризують його спроможність своєчасно і в повному обсязі здійснювати розрахунки за короткостроковими зобов'язаннями перед контрагентами. Оцінка платоспроможності зовнішніми інвесторами здійснюється на основі характеристики ліквідності поточних активів, яка визначається часом, необхідним для їх перетворення в грошові кошти.

2. Сутність ліквідності полягає в можливості підприємства в будь-який момент розрахуватися за своїми зобов'язаннями (пасивам) за допомогою (за рахунок) майна (активів), яке є на балансі, тобто в тому, як швидко підприємство може продати свої активи, отримати грошові кошти і погасити заборгованість перед постачальниками, і банком щодо повернення кредитів, перед бюджетом та позабюджетними централізованими фондами із сплати податків та платежів, перед працівниками з виплати заробітної плати тощо.

3. Ступінь ліквідності визначається тривалістю часового періоду, протягом якого ця трансформація може бути здійснена. Чим коротший період, тим вища ліквідність цього виду активів. Для аналізу ліквідності балансу статті вихідного балансу розподіляють і порівнюють за групами. Найліквідніші активи мають дорівнювати кредиторській заборгованості, швидкореалізовувані активи мають дорівнювати або перевищувати короткострокові пасиви, повільно реалізовувані активи мають дорівнювати або перевищувати довгострокові зобов'язання, важкореалізовувані активи мають дорівнювати джерелам власних коштів або перевищувати їх.

4. Продовжує аналіз ліквідності - дослідження відповідних фінансових коефіцієнтів, яке здійснюється поетапним зіставленням окремих груп активів з короткостроковими пасивами на основі даних балансу. Планування ліквідності є слабким місцем підприємств малого та середнього бізнесу. Планування ліквідності підприємства здійснюється на основі зіставлення прогнозів грошових надходжень і виплат протягом планового періоду. До основних інструментів планування ліквідності належать оперативний фінансовий план (бюджет) та бюджет робочого капіталу.

5. Базові рекомендації щодо збереження ліквідності та підвищення платоспроможності підприємства наступні:

- при управлінні виробничими запасами пропонується використання системи моделі, що оптимізують сукупні витрати по замовленню, доставці та зберіганню запасів, в основі якої закладено параметри, встановлені в плановому порядку або за допомогою експертних оцінок;

- щодо дебіторської заборгованості рекомендується застосування системи знижок за дострокову сплату відвантаженої продукції, що призводить до прискорення оборотності коштів у розрахунках;

- у відношенні грошових коштів передбачено застосування системи моделей, призначених для аналізу, прогнозування та оптимізації грошових коштів.

6. В процесі здійснення аналізу фінансово-господарської діяльності ПП «Мальва» було визначено, що фінансовим стан підприємства не можна оцінити як задовільний. Підприємство має значну залежність від зовнішніх джерел фінансування, так як в структурі його пасивів переважає короткостроковий позиковий капітал. У 2021-2022 рр. підприємство не мало власного капіталу внаслідок збиткової діяльності і тільки у 2023 р. підприємство перекрило збитки попередніх років за рахунок отриманого прибутку. Протягом аналізованого

періоду виручка від реалізації, валовий прибуток та чистий прибуток мали тенденцію до зростання.

7. Динаміка показників ліквідності має неоднозначну тенденцію. Так, коефіцієнт абсолютної ліквідності зростає у 2022 р. до 0,0445 порівняно з 0,0055 у 2021 р. Проте вже у 2023 р. він знижується до рівня, нижчого навіть за 2021 р. Коефіцієнт швидкої ліквідності протягом аналізованого періоду має стійку тенденцію до зростання. Це зумовлено збільшенням як в грошовому виразі, так і питомої ваги дебіторської заборгованості в активах підприємства і в оборотних активах зокрема (з 0,01 у 2021 р. до 0,21 у 2023 р.). Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) у 2022 р. був нижчим, ніж у 2021 р., але у 2023 р. ситуація вирівнялась і значення коефіцієнта вище, ніж у попередніх роках. Це можна розцінювати як позитивну тенденцію. Разом з тим слід зазначити, що ні один з коефіцієнтів покриття не досягає теоретично достатнього значення, що негативно характеризує платоспроможність ПП «Мальва» протягом аналізованого періоду. І, як наслідок, - на підприємстві ПП «Мальва» – низький рівень платоспроможності. Протягом 2021-2022рр. для підприємства характерним є дефіцит оборотного капіталу, який виражається у перевищенні поточних зобов’язань над поточними активами

8. Виходячи з виявлених проблем та факторів впливу на ліквідність ПП «Мальва», було визначено основні напрямки вдосконалення управління ліквідністю і платоспроможністю підприємства: пришвидшення оборотності дебіторської заборгованості; збільшення строків повернення кредиторської заборгованості при недопущенні зростання її вартості; зміна структури активів шляхом визначення оптимального співвідношення оборотних та необоротних активів; збільшення обсягів грошових коштів на рахунках підприємства та пошук найбільш безпечних та вигідних умов їх зберігання.

9. Основними тактичними напрямами підтримання платоспроможності підприємства є досягнення прибутковості та збалансування руху грошових коштів. Для досягнення або відновлення прибутковості в період кризи необхідно: зберегти досягнуті обсяги виробництва і реалізації продукції; прискорити оборотність активів; знизити заборгованість. Збалансування руху коштів як друга тактична задача, що вирішується для підтримки платоспроможності підприємства, досягається через узгодженість вхідних і вихідних грошових потоків у часі, за обсягами і видами економічної діяльності, дотримання політики економії коштів і спрямування вільних грошей в період макроекономічних спадів виключно на виробничі цілі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М.Фінанси підприємств: навч. посіб. К.: Знання-Прес, 2009. 300 с.
2. Аранчій В.І., Черненко Л.В., Аранчій Д.С. Оперативний аналіз та методика оцінки платоспроможності покупців. Вісн. Полтав. держ. аграр. акад. 2004. N 4. С. 124-127.
3. Внукова Н.М., Мовчан О.В. Овердрафт: теоретичні основи визначення. Х., 2003. 19 с.
4. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств: Навч. посібник для ВУЗів. К.: Кондор, 2014. 180 с.
5. Головко В. І, Мінченко А. В., Шиманська В. М. Фінансово-економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2016. 448 с.
6. Голубєва Г.С., Колос І.В. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства. Актуальні Проблеми Економіки. 2006. № 5(59). С. 66-68.
7. Гриньова В. М., Коюда В. О. Фінанси підприємств: Навч. посібник. 3. вид., стер. К. : Знання-Прес, 2016. 423с.
8. Давиденко Н.М. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства. Актуал. пробл. економіки. 2019. N 2. С. 36-41.
9. Денисенко М. П. Економіка підприємства: пошук шляхів розвитку: Посібник. К.: МАУП, 2022. 80 с.
10. Журавльова Ю. Ю. Сутність платоспроможності підприємства. Фінанси України 2006. №1 С. 116-120.

11. Журавльова Ю.Ю. Платоспроможність підприємства та шляхи її забезпечення: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2019. 74 с.
12. Зайцева І. П. Забезпечення платоспроможності (ліквідності) підприємства. Фінансова система України: становлення та розвиток. Збірник наукових праць. Острог: Видавництво "Острозька Академія", 2013. Вип. 4-С. 173- 180.
13. Іванюта С.М., Іванюта П.В. Методологічні підходи щодо понять "платоспроможність" та "ліквідність". Вісн. Полтав. держ. аграр. акад. 2015. N 3. С. 150-153.
14. Іващенко В.І, Болюх М.А. Економічний аналіз господарської діяльності. К.: ЗАТ “Нічлава”, 1999. 204 с.
15. Ізмайлова К. В. Сучасні технології фінансового аналізу: Навч. посібник.- К.:МАУП, 2019. 148 с.
16. Іонін Е. Е. Розв’язання питань методологічного обгрунтування понять «платоспроможність» і ліквідність». Актуальні проблеми економіки. 2004. № 6. С. 30–42.
17. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент: підручник для студентів вузів. К. : Центр учбової літератури, 2019. 518с.
18. Крикун В. Відновлення платоспроможності боржника: майнові аспекти санації./ Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2007. №4 С.256 262.
19. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб’єктів господарювання. К.: КНЕУ, 2021. 388 с.
20. Манів З.О., Луцький І.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. К.: Знання, 2019. 580с.
21. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посіб. К.: Вища шк., 2003. 278с.

22. Обущак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2017. № 9(75). С. 95.
23. Пономарьов І.Ф., Полякова Е.І., Легченко О.А.Удосконалення механізму управління політикою платоспроможності підприємства. Економіка пром-сті. 2017. N 1. С. 119-132.
24. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник. К. : Знання, 2018. 630с.
25. Пуль О.В. Визначення внутрішніх факторів впливу на фінансову стійкість підприємства. Управління розвитком. Х., 2019. N3. С.31–33.
26. Ремньова Л. М. Управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства як складова його фінансового менеджменту. Актуальні проблеми економіки. 2006. №2. С. 87-95.
27. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. Посіб. – 3-тє вид., випр. і доп. К.: Знання, 2007. 668 с.
28. Селезньов О. І. Методика оцінки платоспроможності та імовірності банкрутства. Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. Наук. Праць. Дніпропетровськ: 2014. Вип. 188, т 4 С. 96-103
29. Семенов А.Г., Єропутова О.О., Перекрест Т.В., Линенко А.В. Фінансова стратегія в управлінні підприємствами: моногр. / Клас. приват. ун-т. К., 2018. 188 с.
30. Слав'юк Р.А.Фінанси підприємств: підручник К., 2007. 550 с.
31. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. К.: Алерта, 2013. 485 с.
32. Терещенко С. І. Моделі оцінки платоспроможності підприємств. Фінанси України 2011. №7. С. 69 74.

33. Управління фінансовою санацією підприємства: Навчальний посібник / С. Я. Салига, О. І. Дацій, Н. В. Нестеренко, О. В. Серебряков. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 240 с.
34. Фінанси підприємств: Підручник / Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 6-те вид., перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2006. 522 с.
35. Фінанси підприємств: Підручник для студ. вузів / П.А.Лайко, М.В.Мних. К.: Знання України, 2014. 428 с.
36. Фінансова діяльність підприємства: Підручник / Бандурка О. М, Коробов М. Я., Орлов П. І., Петрова К. Я. 2-ге видання, перероблене і доповнене. К.: Либідь, 2012. 314с.
37. Фінансовий аналіз : Навч. посіб. / М.Д.Білик, О.В.Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. К., 2015. 588 с.
38. Фінансовий менеджмент: Підручник. Київський національний економічний ун-т / А. М. Поддєрьогін (кер.кол.авт.і наук.ред.). К. : КНЕУ, 2015. 535с.
39. Цал-цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: Навч. посібник. 2-ге вид., перероблене і доповнене К.:ЦУЛ, 2019. 360с.
40. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2018. 566 с.
41. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2010. 196 с.